

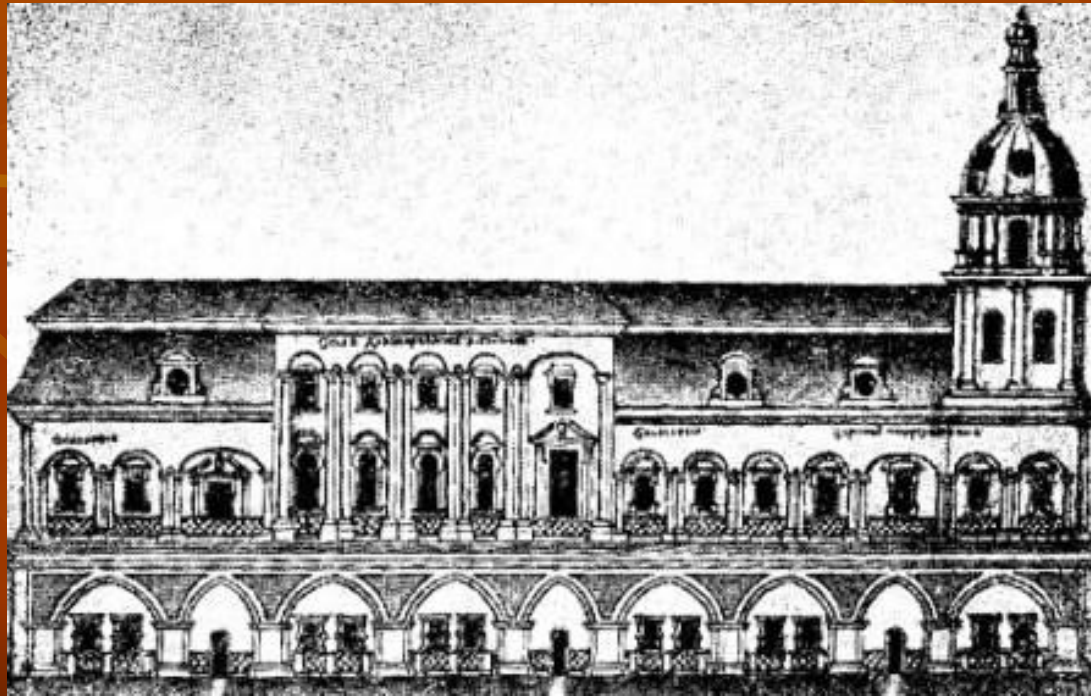

**Релігійне життя першої
половини 19 століття**

XIX століття — період високого розвитку української культури, яку творили широкі народні маси і патріотично налаштована українська інтелігенція. Однак православна церква України, перейшовши під владу Петербурга, уже не відігравала значної ролі в розвитку української культури.

Перехід до Російської імперії монастирських і церковних земель у 1736 р. був ударом по українській церкві, підірвав її матеріальні можливості. Особливо боляче це відбилося на становищі Києво-Могилянської академії, яка утримувалася за рахунок виділених їй земель.

Церковна верхівка, її вплив на духовне життя народу значною мірою залежали від митрополита.. З кінця XVIII до початку XX ст. Київську митрополичу кафедру очолювали переважно росіяни, які зовсім не цікавилися життям цього краю. Одночасно, починаючи з кінця XVIII ст., На землях, що відійшли за поділами Польщі до Російської імперії, створювалися російські православні школи, як духовні, так і державні, пізніше приватні, де навчання велося російською мовою за російськими підручниками. Здійснювалися адміністративно-репресивні заходи, насильницьке закриття уніатських церков, перетворення їх на православні. На початку XIX ст. на Правобережній Україні у православ'я перейшло 2300 церков, і на кінець століття там залишилася невелика кількість уніатських парафій (із 5000 — близько 200), а їхні маєтності були конфісковані.

За часів Олександра I, який сам захоплювався католицизмом і оточив себе польськими аристократами (А. Чарторийський та ін.), становище католиків та уніатів значно поліпшується.

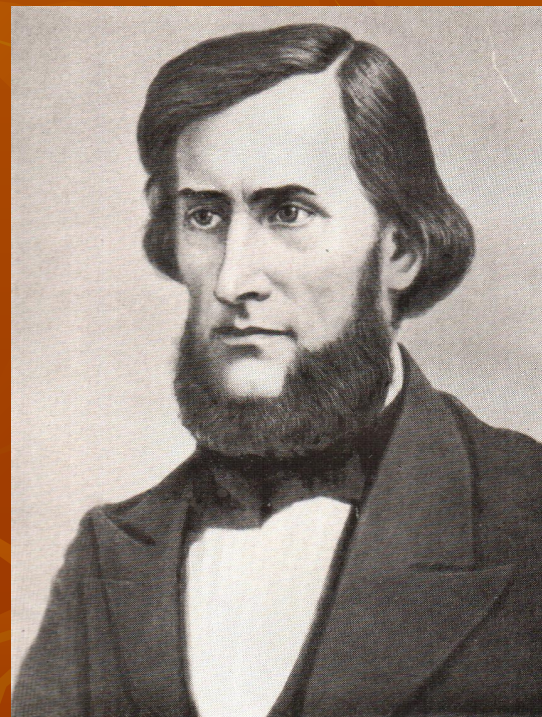
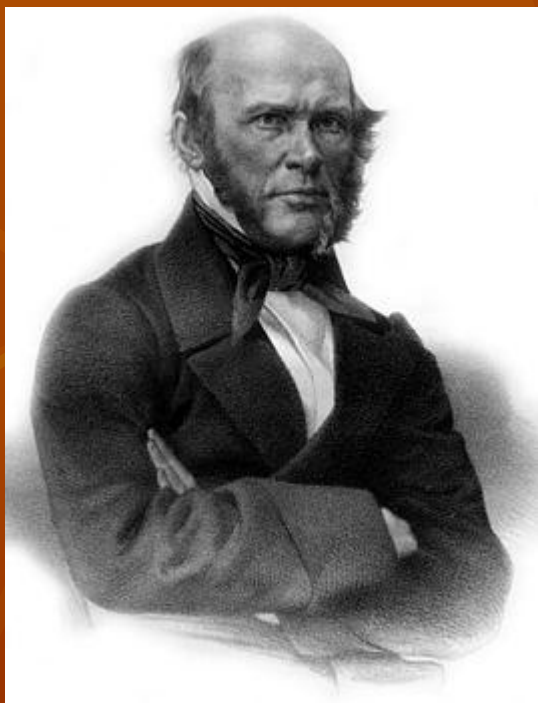

**Але за Миколи I знову починаються гоніння,
боротьба за повне викорінення греко-католицької
церкви.**

У ХІХ ст. російська церква вела вперту боротьбу з проявами української національної самобутності: заборонялися і переслідувалися спроби читати проповіді українською мовою, будувати церкви в українському стилі та ін. Священики призначалися, а не обиралися, що часто вносило відчуження у відносини між ними і паствою. Це сприяло поширенню сектантських течій. Найбільшою в Україні була секта баптистів (штундистів). Церква і поліція переслідували їх до 1905 р., хоча це мало допомагало. Після революції 1905-1907 рр. вони легалізувалися.

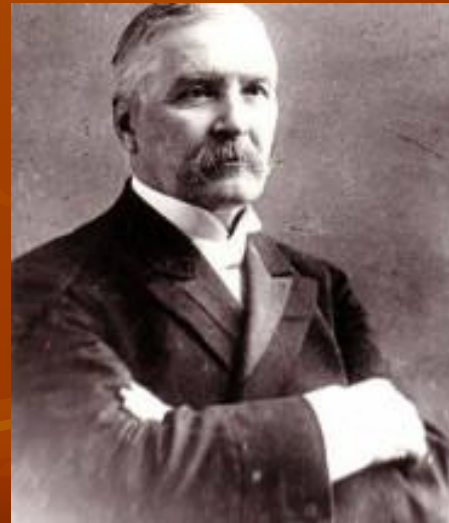
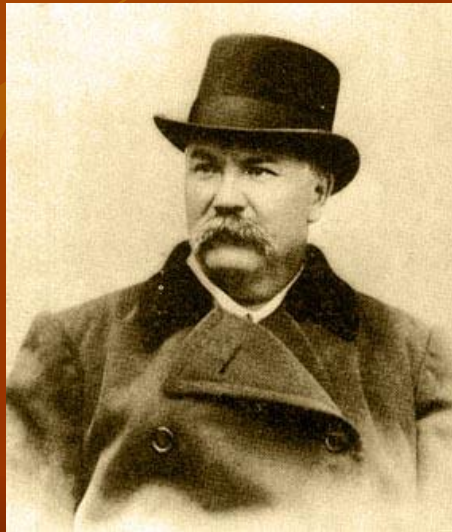
В середині XIX ст. у суспільстві розповсюджуються передові ідеї. Прогресивні педагоги М. Пирогов, а пізніше — К. Ушинський порушують питання про всенародну школу, навчання в якій велося б рідною мовою.

В кінці XIX ст. внаслідок певних змін, що відбулися в Російській імперії, вже існували гімназії, прогімназії з вивченням латинської і грецької мов та реальні училища, де переважали природничі науки. Поряд з державними існували приватні гімназії, а також ліцеї, духовні семінарії, переважно для дітей священників, кадетські корпуси — для синів військових чинів, середні фельдшерські, комерційні, сільськогосподарські, музичні школи. Всі вони давали право вступу до вузів.

Український драматичний театр був, по суті, під заборонаю і все ж боровся і діяв. Своєю творчою діяльністю, умінням бути близькими народним масам характеризувалися як аматорські трупи, так і професійні театри. Першу професійну українську трупу створив у 1882 р. М. Кропивницький. Підготовку музичних та вокальних сил трупи здійснював видатний український композитор Микола Лисенко.

Зросло й значення робітничого класу, який відіграв значну роль у революції 1905-1907 рр., в ослабленні самодержавства, промисловому перевороті, розвитку могутньої індустрії Сходу і Півдня України. Та попри все найчисельнішою соціальною групою суспільства залишалось селянство, в своїй більшості бідне, безземельне чи малоземельне. Це вело до посилення його радикалізму та революційності, було основою майбутніх революцій і війн.

